

ФУНКЦІЇ ОСВІТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДОБИ

Змінення ролі освіти як соціального інституту в сучасних умовах може стати фактором, що посилюватиме прагнення і спроможність особистості до самовдосконалення як одного з чинників успішного переходу українського суспільства до суспільства сталого розвитку: якщо раніше функції освіти здебільшого акцентувались на формуванні світоглядних орієнтирів, вирішенні технологічних проблем і вивченні явищ природного і соціального середовища, то зараз необхідно вивчати глибше людину – як біосоціодуховну істоту, що потребує введення у навчальних закладах відповідних навчальних дисциплін.

Складність ситуації у сучасній освіті полягає в тому, що вона останнім часом готувала і продовжує готувати не стільки особистість, скільки фахівця. Процес дроблення наукового знання на безліч спеціальностей, що зростає швидкими темпами, привніс свої корективи у якість освітньо-виховної системи. Якщо враховувати ту обставину, що просвітницький погляд на освіту зводився до того, щоб посередництвом розуму, головним чином наукового знання, просвітити людей і тим самим покінчити з невіглаством, то вироблялась досить струнка система підготовки спеціалістів. Але тим самим проблема підготовки спеціаліста стала головним чином завданням інформаційного характеру – передачі конкретного знання від викладача до учня.

Педагогіка накопичила великий досвід розвитку і виховання особистості, але часто у центрі педагогічного процесу стоїть не особистість як єдине ціле, а методи, технології, засоби освіти. У такому разі духовного становлення та подальшого зростання особистості не відбудеться, оскільки «духовність людини – це не просто притаманне людині поруч із тілесним і психічним, що властиво і тваринам. Духовне – це те, що відрізняє людину, що притаманне лише їй і тільки їй одній», – зазначав В. Франкл [3, с. 134].

Поняття «освіта» і «виховання» безпосередньо пов'язані із розвитком, вдосконаленням і самовдосконаленням особистості, вихованням людини як духовної істоти. Духовне присутнє у людині у вигляді закладеної потенції – можливості освіти дозволяють виявити цей потенціал у тій мірі, наскільки це необхідно сучасній людині. Тому навчально-виховний процес повинен формувати у особистості самостійну позицію стосовно сенсу свого власного існування, доводячи значущість, з точки зору духовних цінностей, тих знань, що особистість отримує у процесі освіти. Вчитися – значить вчитися стати людиною, особистістю, здатною розуміти цілі і завдання суспільства, у якому вона існує тощо. Утилітарний і функціональний підхід до об'єкта навчання, сприйняття його лише як майбутнього спеціаліста сприяють атомізації особистості, відчуженню людини, його відособленості від інших у всьому, що виходить за межі професійної підготовки. Саме тому головним є не обсяг

знань, а їх поєднання із особистісними якостями, здатність самостійно розпоряджатися ними – формальний бік освіти, коли духовна діяльність чи духовна здатність має виступати як рівноцінна матеріальній, тобто змісту освіти. Так, В.Г. Кремень зауважує, що «людиноцентризм – це вимога часу. Велика відповідальність лягає на освіту: її обов'язок – виростити творчу людину, здатну відповісти на виклики ХХІ сторіччя. Адже це час постійних нестримних змін, час формування нового буття, до якого людину потрібно підготувати» [1]. Таким чином, освіта заради освіти, заради отримання професійних знань, вмінь та навичок мало чого варта без її духовної, гуманістичної складової. Набуття професіоналізму само по собі означає, що людина здатна, за словами Дж. Пассмора, технічно самовдосконалюватися, бути фахівцем у певній галузі, але це зовсім не означає, що такому спеціалісту не буде бракувати тих якостей, що становлять основу гуманоцентричного сприйняття світу.

Сучасною парадигмою гуманітарного знання самовдосконалення особистості, її самоактуалізація визнаються головною метою освітнього процесу. Освіта має абсолютний характер у системі гуманістичних цінностей, оскільки є засвоєнням та втіленням, реалізацією сенсу життя у минулому, теперішньому і майбутньому.

Отже, у сучасній педагогічній практиці очевидним є дисбаланс між навчанням і вихованням, домінують навчальні технології, вихованню приділяється значно менша увага, не враховується, що виховання є одним із найважливіших факторів становлення особистості. Наявність такого стану речей відзначають політики, науковці, релігійні діячі [2]. Важливим чинником у навчально-виховному процесі є особистість педагога як особистісний бік процесу виховання, який має бути носієм високого рівня моральної культури і взагалі духовності. На сьогодні професіоналізм вчителя чи викладача не можна зводити тільки до чіткого виконання своїх професійних обов'язків, це система, що поєднує в собі компетентність та особисті якості людини-гуманіста, здатної до морального резонансу, співчуття, емпатії та співпереживання: «Ми даємо знання, а залишаємо без уваги у вищій мірі важливий для людського розвитку вид навчання: навчання за допомогою зрілої, люблячої людини» [4, с. 174].

Список літератури:

1. *Кремень В.* Философия человекоцентризма как теоретическая составляющая национальной идеи / В. Кремень // Зеркало недели. – 2005. – № 31 (559).
2. Митрополит Кирилл: «Самая большая проблема сейчас – это кризис человеческой личности» [Электронный ресурс] / Е. Рожаева // Комсомольская правда. – 27. 01. 2009. – Режим доступа: <http://www.kp.ru/daily/24233/434175>. – Загл. с экрана.
3. *Франкл В.* Человек в поисках смысла : пер. с англ. и нем. / В. Франкл – М. : Прогресс, 1990. – 364 с.
4. *Фромм Э.* Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или быть? : пер. с англ. / Э. Фромм. – К. : Ника–Центр, 1998. – 400 с.